

Вероника ШВЕДЕК

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, България
weronikaszwedek@op.pl

ТВОРЧЕСКИ ДУЕТ – ВИСЛАВА ШИМБОРСКА И КОРНЕЛ ФИЛИПОВИЧ

Weronika SZWEDEK

„St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

CREATIVE DUET – WISŁAWA SZYMBORSKA AND KORNEL FILIPOWICZ

Kornel Filipowicz (1913 – 1990) – one of the most popular Polish poets, novelists and screenwriters. Wisława Szymborska (1923 – 2012) – a Polish poet, essayist, translator and recipient of the 1996 Nobel Prize in Literature. Their works are translated into many foreign languages. The established creative relationship between these important poets is well filled with more than twenty years of friendship, which forms a unique duet. They leave a deep and abiding mark in the literary canon.

Ключови думи: *полска литература, Корнел Филипович, Вислава Шимборска*

Key words: *polish literature, Kornel Filipowicz, Wisława Szymborska*

Избраната тема е посветена на творческия дует на двама от най-изявените полски писатели: Корнел Филипович и Вислава Шимборска. Филипович е сред най-популярните съвременни новелисти и поети. Смятан е за един от най-значимите полски прозаисти и поети на 20-ти век. Автор е на 37 книги, които съдържат предимно кратки литературни творби. През 50-те и 60-те години заедно с Тадеуш Ружевич пишат сценариите на филмите „Моето място на земята“ и „Гласът от онзи свят“. Филипович оказва влияние върху творчеството и стимулира развитието на множество други известни полски писатели и поети, като Збигнев Херберт, Йежи Пилх, включително и Шимборска. Пилх характеризира Филипович като достъпен човек с обикновена история и общовалидни и до днес житейски проблеми. Освен това Филипович е единствения полски писател, който се учи да пише при самия Чехов, а прозата му е неостаряваща (Kowalczyk 2013).

Вислава Шимборска е една от най-талантливите полски поетеси. През 1996 г. тя получава Нобеловата награда за литература, а шведската преса я нарича „Моцарт на поезията“. През целия си творчески път авторката издава 13 стихосбирки, като последната от тях *Достатъчно* (Wystarczy) е издадена посмъртно. Поетесата пише също и кратки фейлетони, които първоначално се появяват във вестник „Литературен живот“, след това във вестник „Писмо“,

а от 1993-та до 2002-ра година в „Газета Виборча“. През 2015 г. директорът на издателство „Знак“, Йежи Илг, публикува книга с кратките творби на Шимборска (Król 2012, Gomori 2012).

Картина 1. Корнел Филипович и Вислава Шимборска.

Безспорно, този дует би могъл да се опише със сентенцията „зад всеки велик мъж стои велика жена, така също е валидно и обратното, че зад великата жена може да стои велик мъж. Полската поетеса се среща за първи път с Корнел Филипович през 1946-та или 47-ма година и остава силно впечатлена от своя колега. Години по-късно, както отбелязва фейлетонистката и поетеса Ева Липска, става известно, че тяхното познанство се развива и прераства в нещо повече. Карл Дедекюс, един от най-популярните преводачи на полска литература на немски език, изразява голяма радост от този факт. Той споделя, че по-рано и двамата му направили впечатление като „меланхолични самотници“, а от момента, от когато са заедно, той ги определя като „органично съединение и едно цяло“. Немският преводач е дългогодишен приятел на Филипович. Дедекюс поради връзката на полския прозаик с Шимборска превежда много от стихосбирките на поетесата. Интересно е да се отбележи, че за разлика от множество автори, които нетърпеливо изпращали творбите си за превод, Шимборска не постъпвала по този начин. Все пак чрез посредничеството на Филипович творбите ѝ стават достъпни на немски език (Bikont, Szczęsna 2012: 205 – 224).

Литературният критик Тадеуш Ничек подчертава, че както в поезията на Шимборска, така и в творчеството на Филипович може да се забележат тяхното взаимно влияние и отношенията помежду им.

В стихотворения на Шимборска, датиращи от 70-те години, т.е. от появата на двете стихосбирки *Големият брой* (Wielka liczba) и *Всеки случай* (Wszelki wypadek), може да се забележи като важен елемент от възгледите на поетесата, чувството за безкрайността на света и убеждението, че всяко

нещо заслужава внимание. Възгледът включва широкия паралел от култура до религия и природа, освен както казва поетесата „злите дела и престъпленията“. Тази философия се споделя в голяма степен и от Филипович и се открива в неговото творчество (Nyczek 2015: 431 – 444).

Известно е, че прозаикът е близък до природата и като писател, философ и заклет рибар, споделя разбирането, че всяко живо същество е част от пейзажа на света. Въпреки че щуките изяждат по-малките риби бабушки, както често се случва и в междучовешките релации, той предпочита да застане на страната на „бабушките“ и да отстоява правото на съществуване на по-слабите. В редица от заглавията на неговите произведения, както и в самите тях присъстват природни и зоокомпоненти, например *Бялата птица*; *Ден на голямата риба*; *Убийте елена*; *Пейзаж, който преживя смъртта*; *Котка в мократа трева*; *Рядка пеперуда*, *Екскурзия в зоологическата градина*, *Моят приятел и риба* (Рачева 1980: 5 – 7). Корнел Филипович увлича Шимборска във възхищението и любовта си към природата (Картина №1). През 70-те години в нейните стихотворения *Всеки случай* и *Рожден ден* внезапно се появяват познати вече и близки до дуетния партньор елементи. Тази позиция се потвърждава и от самата поетеса. Според изследователките на биографията ѝ „в младежките ѝ години се изморявала от описанието на природата, затова не го правела често. Това се променя, когато започнала да чете разкази на Филипович. Тогава разбрала, че този тип описание не трябва да бъде само допълнение към фабулата, а то самото да се превърне във фабула“ (Bikont, Szczęśna 2012: 212).

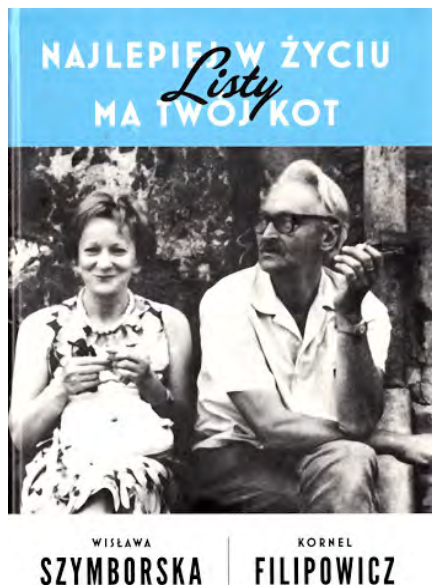
Полският прозаик също се учи от Шимборска, като например започва да разбира по-дълбоко нюансите на природата, а неговите герои животни се характеризират с възплащаване на човешки чувства и интелигентност, докато героите хора по-често са представени като извършители на злини. Подобни до тези елементи още по-ярко могат да се открият в поезията на нобелистката (Bikont, Szczęśna 2012: 205 – 218).

Шимборска се вдъхновява от различни случки, случайно срещнати хора, интересни истории и събития. Разбираемо изглежда и възползването от възможността да почерпи вдъхновение от Филипович. Това проличава в серия от нейните фейлетони *Ремонти и преработки в апартаментата ми*, където пише: „Когато майстор се премести в нов апартамент с подут под и цяла поредица от подобни проблеми, вече той има дългогодишна практика. Господинът, в чиято чест изнасям тази реч, има свободно отношение към книга <<Ремонти и обработки>>. Майстор (...) никога не купува подобни книги, защото той не се нуждае от тях. Този гений винаги знае как се прави, например крепеж против изкъртване“ (Szymborska 327: 2015). Този мотив се открива в стихотворението *Мъжко стопанство*, където Шимборска по сходен начин описва „мъжкото майсторене“ и поведение:

Той е от тези мъже, които всичко правят сами.

Трябва да го обичаш заедно с рафтове и чекмеджета (...) (Szymborska 2007: 48).

Много от представителите на по-близкото обкръжение на творческия и семеен дует разпознават в тези творби силуета на полския прозаик.

Картина № 2. Книгата „Najlepiej w życiu ma swój kot. Listy”, 2016

След смъртта на Корнел Филипович през 1990г. Шимборкса тъгува за загубата на любимия си човек дори и чрез стихотворенията си. В тях подчертано място е отредено за природата и живоните, които са му били на сърце. Едни от последните, но за сметка на това и най-сигурни, доказателства за силната връзка и любовта между двамата творци се крият в писмата между тях (Картина № 2).

Те са открити едва 3 години след смъртта на поетесата. Обхващат периода от 1966-та до 1985-та. Част от тях са шеговити, а други подчертано интимни. Средно двойката пишела по 100-тина писма годишно и преди всичко, когато Филипович бил на риболов, а Шимборкса когато е била в болница. С течение на годините кореспонденцията неизбежно промени тона си. Става по-грижовна и зряла, но всеки, който е имал възможност да прочете поне кратка част от тях, ще разбере, че те не са нито предвидима, нито скучна двойка. Всички открити писма, намерени в апартамента на Шимборкса, са написани на ръка.

Тяхното сверяване, преписване и издаване отнема повече от година. Публикувани са едва през 2016г. Приятелите на именитата двойка полски писатели се шегуват, че главна роля в писмата, освен самите автори, заема и котката на Филипович – Кижя. Може би именно заради това, книгата, свидетелстваща за творческия и семеен дует, е озаглавена „Най-хубаво в живота има своята котка“ (Szymborska, Filipowicz 2016).

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

- Bikont, Szczęsna 2012:** Bikont A., Szczęsna J., *Pamiętkowe rupiecie. Biografia Wisławy Szymborskiej*, Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Gomori 2012:** Gomori, G., *Wisława Szymborska obituary* // The Guardian, 10.05.2017, <<https://www.theguardian.com/books/2012/feb/02/wislawa-szymborska>>.
- Kowalczyk 2013:** Kowalczyk, J. R., *Kornel Filipowicz* // Culture.pl, Web. 10.05.2017, <<http://culture.pl/pl/tworca/kornel-filipowicz>>.
- Król 2012:** Król, Z., *Wisława Szymborska, „Wystarczy”* // Dwutygodnik.com, Web. 12.05.2017, <<http://www.dwutygodnik.com/artukul/3475-wislawa-szymborska-wystarczy.html>>.
- Nyczek 2015:** Nyczek, T., *Jarmark cudów. 30xSzymborska*, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Szymborska 2015:** Szymborska, W., *Wszystkie lektury nadobowiązkowe*, Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Szymborska 2015:** Szymborska, W., *Miłość szczęśliwa i inne wiersze*, Kraków: Wydawnictwo a5.
- Szymborska, Filipowicz 2016:** Szymborska, W., Filipowicz, K., *Najlepiej w życiu ma twój kot. Listy*, Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Рачева 1980:** Рачева, Л., [в]: *Бялата птица*, Филипович, К., Бялата птица, Пловдив: Христо Г. Данов. Racheva 1980: Racheva, L., [v:] Byalata ptitsa, Filipowicz, K., Byalata ptitsa, Plovdiv: Hristo G. Danov.